

Харківський політехнічний: історія

[Професор В. Ніколаєнко, зав. кафедри «Політична історія»]

#1 от 21.01.2009

Розпочинаємо нову рубрику «До 125-річчя НТУ «ХПІ» публікацією короткого історичного нарису «Харківський політехнічний: історія». Він познайомить першокурсників, допоможе відновити в пам'яті решти читачів найголовніші віхи славного шляху університету.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» – один із найстаріших в Україні і перший на Наддніпрянщині технічний вуз. Його створення було обумовлене невідкладними потребами вітчизняної економіки.

У своєму розвитку він пройшов довгий, складний і славний шлях: пережив кілька воєн і революцій, кардинальні зміни суспільно-політичного і економічного устрою, незліченну кількість реформ системи освіти, кілька разів змінював свою назву і структуру, але ніколи не зраджував своєму високому призначенню – забезпечувати розвиток вітчизняної промисловості висококваліфікованими науковими та інженерними кадрами.

Тисячі його учених і педагогів, сотні тисяч випускників зробили гідний вклад у розвиток вітчизняної і світової науки, техніки і промисловості, культури і вищої освіти, стали активними учасниками і безпосередніми творцями науково-технічного прогресу.

Принципове рішення про заснування технічного вузу з розташуванням у Харкові було ухвалене урядовими інстанціями Російської імперії ще в 1870 році. Але практичний шлях до реалізації цього рішення виявився непростим і тривав 15 років.

16 квітня 1885 року царський уряд затвердив положення, згідно з яким почав функціонувати Харківський практичний технологічний інститут, урочисте відкриття якого відбулося 15 вересня 1885 року.

Першим його директором став видатний учений в області механіки і опору матеріалів, талановитий організатор вищої освіти Віктор Львович Кирпичов (з 3 липня 1885 р. по 30 січня 1898 р.). Своєю науковою працею і педагогічною діяльністю він активно сприяв технічному прогресу. Після того, як Харківський технологічний інститут пройшов через етап становлення, В.Л. Кирпичов отримав нове призначення і став першим директором новоствореного Київського політехнічного інституту.

У 1898 р. наш вуз отримав назву Харківський технологічний інститут. 16 травня того ж року спеціальним указом інституту присвоєно ім'я Олександра III, імператора, в чиє правління почав діяльність Харківський технологічний. З цієї миті і до 1917 року повна назва вузу – Харківський технологічний інститут Імператора Олександра III.

15 листопада 1923 р. президія Укрглавпрофобра присвоїла Харківському технологічному інституту ім'я В.І. Леніна. Це ім'я носив він більш як 70 років (до 1994 р.).

У грудні 1929 р. Харківський технологічний інститут був перейменований у політехнічний (ХПІ) і незабаром реорганізований. Після розділу політехнічного інституту на ряд самостійних вузів в 1930 р. на основній території інститутського містечка залишилися працювати механіко-машинобудівний (ХММІ), хіміко-технологічний (ХХТІ) і електротехнічний

(ХЕТІ) інститути.

З 1949/1950 навчального року починається новий період у житті інституту. Рішенням Ради Міністрів Союзу РСР № 13934-р від 7 вересня 1949 р. і Указом міністра вищої освіти СРСР № 1194 від 16 вересня 1949 р. ХПІ відновлювався на основі об'єднання інститутів, які входили до його складу до 1929 року. Директором був призначений доцент М.Ф. Семко, згодом доктор технічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, Герой Соціалістичної Праці. Під його керівництвом, яке тривало 30 років, ХПІ незабаром став одним з найбільших вузів країни.

7 січня 1967 р. за великі заслуги в підготовці інженерних кадрів і розвитку наукових досліджень Президія Верховної Ради СРСР нагородила ХПІ вищою нагородою країни – орденом Леніна, а 24 липня 1985 р. – орденом Жовтневої Революції.

З утворенням незалежної української держави ХПІ – один із провідних вищих технічних учбових закладів України. За минулі роки сталися значні зміни як в країні, так і у вищій школі. Харківський політехнічний успішно пройшов державне ліцензування і атестацію і був акредитований на IV (вищий) рівень. Кабінет Міністрів України Постановою № 244 від 20 квітня 1994 р. присвоїв йому статус державного політехнічного університету (ХДПУ). Враховуючи загальнодержавне і міжнародне визнання результатів діяльності і значний вклад у розвиток національної вищої освіти і науки, Указом Президента України № 1059/2000 від 11 вересня 2000 р. Харківському державному політехнічному університету наданий статус «Національний». З цього ж часу його офіційна назва стала Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут».